

Lilian Silburn

KUṆḌALINĪ

ENERGIA PROFUNZIMILOR

*Studiu fundamental bazat pe scrierile
śivaismului nondualist din Cașmir*

Traducere din limba franceză:
Raisa Moldovan

EDITURA HERALD
București

CUPRINS

Prefață	13
Introducere	19

KUṆḌALINĪ YOGA **RITM ȘI VIBRAȚIE**

Dansul lui Śiva	23
Ritmul	25
Efervescenta și dinamizarea energiei (<i>kṣobha</i> și <i>manthana</i>)	26
Întoarcerea în Inimă	28

PARTEA ÎNTÂI TREZIREA ȘI DESFĂȘURAREA ENERGIEI *KUṆḌALINĪ*

Șarpele profunzimilor	35
-----------------------	----

CAPITOLUL I

Tripla emisie a lui Śiva și cele trei aspecte ale lui <i>Kuṇḍalinī</i>	39
Tripla emisie (<i>visarga</i>)	41
Emisia supremă	42
Emisia intermediară	42
Emisia inferioară și <i>prāṇakuṇḍalinī</i>	44
<i>Para</i> sau <i>pūrṇākuṇḍalinī</i>	45

CAPITOLUL II

<i>Kuṇḍalinī</i> „încolăcită” în corp	47
Centri de forță (<i>cakra</i>) și <i>nāḍī</i>	47
Centrul inferior (<i>mūlādhāra</i> sau <i>mūlabhūmi</i>)	49
Centrul ombilical (<i>nābhicakra</i>)	50
Centrul inimii (<i>hṛdayacakra</i>)	51
Centrii <i>kaṇṭha</i> și <i>bhrūmadhya</i>	51
<i>Brahmarandhra</i> sau <i>dvādaśānta</i>	54
Calea mediană (<i>suṣumnā</i>), roțile (<i>cakra</i>) și triunghiurile (<i>trikona</i>)	56

CAPITOLUL III

Diferite moduri de expansiune a căii mediane	63
1. <i>Vikalpakṣaya</i> , dizolvarea gândirii dualizante	64
2. Metode asociate suflului (<i>prāṇa</i>)	65
<i>Manthana</i> sau dinamizarea suflurilor	68
Silaba OM și sincronizarea suflului	73
3. Contemplarea extremităților (<i>koṭinibhālana</i>)	77
4–5. Resorbția și expansiunea energiei	78

CAPITOLUL IV

<i>Parabīja</i> SAUḤ și practica bastonului (<i>prāṇadaṇḍaprayoga</i>)	83
<i>Visarga</i> , <i>unmanā</i> și <i>kramamudrā</i>	88
Prima teorie	90
A doua teorie	90

CAPITOLUL V

Mișcările lui <i>Kuṇḍalinī</i> asociate cu practica yoghină	91
<i>Prāṇakuṇḍalinī</i> , energia suflului	92
<i>Adhaḥkuṇḍalinī</i> , energia inferioară	93
<i>Ūrdhvakūṇḍalinī</i> , energia ascendentă	94
Calea lentă și gradată	95
Căile incomplete sau defectuoase	98

CAPITOLUL VI

Diferite reacții ale yoghinului	101
---------------------------------	-----

Cele cinci etape ale vibrației sau semnele de-a lungul Căii	101
<i>Ānanda</i> , beatitudinea	102
<i>Udbhava</i> sau <i>pluti</i> , saltul sau tresărirea	103
<i>Kamṣa</i> , tremurăturile	103
<i>Nidrā</i> , somnul spiritual	104
<i>Ghūrṇi</i> , rotirea vibratorie	105
Înșesita ascensiune a suflului și beatitudinile corespondente	106
CAPITOLUL VII	
<i>Kuṇḍalinī</i> în aspectul său cosmic sau Sacrificiul Intim	111
PARTEA A DOUA	
STRĂPUNGerea CENTRILOR ȘI ETAPELE ASCENSIUNII	
CAPITOLUL I	
<i>Vedhadīkṣā</i> , inițierea prin pătrundere	117
Ofranda totală	118
Pătrunderea gurului în suflurile discipolului	120
Inițierile prin străpungerea centrilor	123
<i>Mantravedha</i> , străpungerea centrilor cu ajutorul mantrei	125
<i>Nādatedha</i> , străpungerea cu ajutorul rezonanței mistice	126
<i>Bindavedha</i> , străpungerea cu ajutorul puterii virile	127
<i>Śaktavedha</i> , străpungerea cu ajutorul energiei	128
<i>Bhujāṅgavedha</i> , așa-numita „străpungere a șarpelui”	129
<i>Paravedha</i> , străpungerea supremă	131
Inițierile exterioare	132
<i>Abhiṣeka</i> , consacrarea	133
<i>Vedhadīkṣā</i>	136
CAPITOLUL II	
<i>Śaktaviṣṇāna</i> de Somānanda	137
Traducere	137
Discriminarea referitoare la energie	137
I <i>Sthāna</i> , sălașul sau sediul	137
II <i>Praveśa</i> , pătrunderea (lui <i>Kuṇḍalinī</i>)	138

III <i>Rūpa</i> , aspectul	138
IV <i>Lakṣa</i> , obiectul (contemplației)	138
V <i>Lakṣaṇa</i> , simptomul sau semnul caracteristic	138
VI <i>Utthāpana</i> , acțiunea de trezire	139
VII <i>Bodhana</i> , Trezirea [propriu-zisă]	139
VIII <i>Cakraviśramaṇa</i> , repausul în centri	140
IX <i>Bhūmikāgamaṇa</i> , accesul la etape	140
X <i>Antāvasthā</i> , starea finală	141
XI <i>Viśrama</i> , repausul perfect	141
XII <i>Pariṇāma</i> , schimbarea radicală	141
XIII <i>Āgamana</i> , întoarcerea	141
Analiza lui <i>Śāktavijñāna</i>	142

CAPITOLUL III

<i>Amaraughaśāsana</i> de Gorakṣanātha	151
[Adepții] <i>Nātha</i>	151
<i>Amaraughaśāsana</i> – Extrase	154
Analiză	159

PARTEA A TREIA

SENSUL PROFUND AL PRACTICII ESOTERICE

CAPITOLUL I

Androginul, <i>ardhanārīśvara</i>	169
<i>Kuṇḍalinī</i> și viața sexuală	170
Atingerea	171
Efervescența și ardoarea	172

CAPITOLUL II

Transfigurarea corpului și a universului	175
--	-----

CAPITOLUL III

Mantra SAUḤ și KHA	183
SAUḤ, mantra emisiei	183
KHA, mantra resorbției	186

CAPITOLUL IV

<i>Kulamārga</i> , calea esoterică	189
Calificări necesare pentru <i>kulayāga</i>	189
Efectele practicii <i>caryākrama</i>	192
Incertitudinea și fluctuația (<i>kaṃpa</i>)	196
Întâlnirile esoterice (<i>yoginīmelaka</i>)	199
Liniște și efervescență	203
<i>Caryākrama</i> și <i>kramamudrā</i>	206
<i>Madhyacakra</i> și <i>anucakra</i>	209
<i>Yoginibhu</i>	212
Rolul bărbatului și cel al femeii: acțiunea gurului asupra lor	212

CAPITOLUL V

<i>Kulayāga</i> , sacrificiul esoteric	215
Definiție	215
<i>Vidhi</i> al lui <i>Dūtī</i> sau <i>ādiyāga</i>	217
Roata principală și roțile secundare	221
<i>Śāntodita</i> , liniștit și efervescent	226
Fructul acestei activități	227
Cum să intrăm în această sferă infinită?	227
Despre diferența dintre rolul bărbatului și cel al femeii în timpul identificării	228
Despre <i>visarga</i> triplă, liniște, efervescență și <i>kaula</i>	232
Unire sau fuziune	234
<i>Mantravīrya</i> specifică lui <i>dhvani</i> , vibrația sonoră	236
Atitudinea mistică supremă, <i>khēcarīmudra</i>	237
Efectul acestei atitudini mistice	239
Definiția atotpătrunderii (<i>mantravyāpti</i>)	241
<i>Rahasyopaniṣad krama</i>	242
Concluzii	245
Glosar sanscrit	253
Pronunție aproximativă a limbii sanscrite (în transliterare IAST)	263
Opere citate și prescurtările lor	267

Dansul lui Śiva

PREFAȚĂ

Kuṇḍalinī, acest ax vertical situat chiar în centrul ființei și al universului, se află la originea puterii omului, din care acesta își extrage și [de unde] înfloarește totalitatea energiilor sale.

Adeptii tradițiilor Trika, Krama și Kaula pun însă mai degrabă accentul pe liniștea și armonia vie pe care ea le conferă decât pe puterile extraordinare dobândite cu ajutorul ei.

Energia misterioasă pe care o trezește *kuṇḍalinī yoga* se manifestă totuși cu o violență nemaîntâlnită și nu poate fi controlată fără să ne expunem la un pericol real.¹ Trebuie așadar să abordăm secretele sale cu ajutorul unui maestru care aparține unei linii specializate în acest domeniu și care are o experiență dovedită [în el].

Nu putem niciodată sublinia îndeajuns efectele dezastruoase pe care le produce trezirea energiei *Kuṇḍalinī* în absența unei asemenea ghidări sau urmând un maestru lipsit de putere și ignorant. De multe ori tulburările grave observate la unii mistici creștini – atribuite [uzual] isteriei – nu au altă cauză decât o ascensiune defectuoasă a lui *Kuṇḍalinī*; atunci când *Kuṇḍalinī* își schimbă traseul, diferite afecțiuni, precum paralizia, dispar la fel de brusc cum au apărut, fiind înlocuite cu

¹ Unele devieri ale lui *Kuṇḍalinī*, care provoacă depresie și nebunie, sunt calificate drept demoniace. Vezi p. 126.

altele, cum ar fi orbirea. Înțelegem astfel prudența maeștrilor śivaiți față de acest subiect și misterul în care aceste practici au fost învăluite.

[Din acest motiv] nu există niciun tratat în care să fie explicate în mod sistematic și clar practicile cunoscute ca esoterice (*rahasya*); există doar aluzii dispersate ici și colo, în diferite lucrări, ca niște căpițe de fân pe un câmp. Totul a fost spus și totuși numai un maestru inițiat și înzestrat cu o viziune de ansamblu poate să pătrundă misterul și să opereze în mod corespunzător asupra energiei *Kuṇḍalinī* a unui discipol fidel și devotat. Astfel, tradiția este păstrată vie fără ca profanii să poată avea acces la ea.

Eu nu m-am conformat acestui obicei și am strâns o mare parte dintre textele sau fragmentele [de text] despre *Kuṇḍalinī*, urmărind să extrag din ele semnificația profundă. Am lăsat totuși multe puncte obscure pentru a nu atrage pe-deapsa maeștrilor din vechime.

Obscuritatea care planează asupra subiectului nostru are și alte cauze în afară de intenția de ocultare. Nu putem înțelege această tradiție yoghină, care cuprinde totalitatea experiențelor mistice, dacă nu cunoaștem metafizica generală a tradiției Trika despre suflurile [subtile], despre Cuvânt și fonemele sale, despre silaba OM, mantra SAUḤ și diferitele practici legate de această mantra.

Aspectul obscur ține însă mai ales de însăși natura energiei *Kuṇḍalinī*. Deși o resimțim cu intensitate și deși efectele sale sunt remarcabile, ea rămâne incomprehensibilă și inexprimabilă pentru intelect. Volume întregi de teorie nu ne pot da nici cea mai mică idee despre ea și totuși, pentru cei care o trăiesc, ea este la fel de simplă ca însăși viața și chiar mai mult, ea este însăși sursa întregii vieți. Dar cum anume putem defini viața?

Deși am adunat în această carte textele *śivaite* despre *Kuṇḍalinī*, ea nu revelează în întregime secretele sale, iar misterul său rămâne neatins. Este bine să precizăm cu claritate că, în această perioadă, în care se dezvoltă o nouă atracție pentru trăirile legate de *Kuṇḍalinī*, nicio scriere, nicio rețetă nu ne pot face să obținem verticalitatea care este semnul și fructul unei vieți interioare intense, prin care energia eliberată și deplin stăpânită este universalizată.

Deși, în prezent, apar din ce în ce mai multe mărturii și studii asupra acestui subiect, de foarte multe ori ele nu au nicio legătură cu realitatea experimentală; majoritatea fenomenelor pe care ele le descriu reprezintă tulburări psihice, fantezii ale imaginației sau o stare de tensiune din pricina eforturilor prelungite de concentrare. Greșeala cea mai răspândită este să credem că vom putea trezi *Kuṇḍalinī* dacă ne concentrăm asupra centrului dintre sprâncene, asupra extremității nasului sau a creștetului capului.

Este adevărat că, în unele cazuri excepționale de trăiri interioare spontane sau chiar [în cazul] unor exerciții susținute, se pot produce unele manifestări sau simptome care seamănă cu experiența dorită, însă este vorba cel mult despre semne preliminare ale trezirii [unei forme] „inferioare” a lui *Kuṇḍalinī*: suflul coboară din zona gâtului până în centrul situat la baza coloanei. De fapt adevărata *Kuṇḍalinī* constă în ascensiunea energiei de-a lungul centrilor [de forță], pe care, de aceea, o numim *Kuṇḍalinī* „ascensionată”. Această ascensiune este extrem de rară chiar și pentru yoghinii care își consacră [întreaga] viață acestui scop.

A face ca energia *Kuṇḍalinī* să se ridice cu succes nu este o sarcină ușoară: nu ne putem implica în această practică fără un maestru avizat și fără a avea acces la propria interioritate,

căci, dacă o viață mistică profundă se poate dezvolta și fără cunoașterea sau fără practica ascensiunii lui *Kuṇḍalinī*, nu există o practică deplină a acestei ascensiuni fără o viață mistică autentică. *Kuṇḍalinī* se poate trezi și ridica în mod spontan pe fondul unei stări de reculegere continuă, care nu are nimic de-a face cu concentrarea: nu trebuie să ne concentrăm mental, ci să ne centrăm în mod natural în Inimă. Ar fi, de fapt, paradoxal să urmărim să ne focalizăm mintea asupra ridicării lui *Kuṇḍalinī*, a cărei trezire ține chiar de dispariția activității mentale. Atunci când yoghinul s-a interiorizat în starea [de meditație] (*dhyāna*), *Kuṇḍalinī* se poate ridica și [poate] ajunge la nivelul gâtului, dar, dacă dorește să o conducă în zona capului, el trebuie să aibă capacitatea de a rămâne într-o stare de resorbție profundă și neîntreruptă¹.

Am adunat în această lucrare fragmente despre *Kuṇḍalinī* care sunt conforme învățăturii școlilor nondualiste Kaula, Trika și Krama pentru a vă prezenta o viziune de ansamblu coerentă. Acest studiu constă în traduceri și comentarii ale textelor; el se inspiră, în esență, din opera capitală a lui Abhinavagupta, – „Lumina Tantrelor” –, și din comentariul lui Jayaratha la această lucrare [*Tantrāloka*]. Fragmentele alese fac referire la cele mai înalte inițieri interioare de ordin mistic. Sunt, de asemenea, menționate și alte *āgama* – cum ar fi *Vijñānabhairava*, *Parātrimśikā*, *Mālinīvijaya*, foarte dragi cașmirienilor, care datează probabil din secolele IV–VI –, comentariile lui Kṣemarāja, care a fost discipolul lui Abhinavagupta și a trăit la începutul secolului al XI-lea, și chiar versurile poetei Lallā, ce datează aproximativ din secolul al XIV-lea.

Observați că textele alese diferă de descrierile din sistemul *haṭha yoga* și din numeroase tratate *śivaite*, budiste sau

¹ *Samādhi* sau *samāveśa*.

vișnuite care sunt mai frecvent făcute publice și [deci] mai bine cunoscute.

Prima parte [a lucrării] tratează natura și diferitele manifestări ale lui *Kuṇḍalinī*, „fiziologia” sa [subtilă], condițiile trezirii, ascensiunii și desfășurării sale, [pornind] de la perspectiva experienței [individuale] a yoghinului și [mergând] până la manifestarea sa la nivel cosmic. Această parte cuprinde traducerea unor fragmente din capitolele al IV-lea și al V-lea din *Tantrāloka*.

A doua parte a lucrării începe cu scurte fragmente de câteva pagini din *Tantrāloka*, care descriu inițierile numite *vedhadikṣā*, în care guru, cu ajutorul propriei sale *Kuṇḍalinī*, pătrunde în corpul discipolului pentru a-i „străpunge” centrul [de forță] și a genera în el anumite efecte ale ascensiunii lui *Kuṇḍalinī*. Apoi sunt traduse și analizate două texte: *Śaktavijñāna* este un scurt tratat atribuit unui anume Somānanda, pe care nu trebuie să-l confundăm, după părerea noastră, cu marele Somānanda, maestrul lui Utpaladeva și autorul lucrării *Śivadrṣṭi*. Această lucrare [*Śaktavijñāna*], care este dedicată doar etapelor ascensiunii energiei *Kuṇḍalinī*, oferă numeroase precizări pe care nu le găsim [nicăieri] în altă parte.

Lucrarea *Amaraughaśāsāna* scrisă de Gorakṣanātha, deși nu aparține școlilor Kaula și Trika, joacă un rol intermediar între școlile vechi și sistemul *haṭha yoga*.

A treia parte a lucrării, care oferă traducerea părții esențiale a capitolului al XXIX-lea din *Tantrāloka*, lămurește semnificația autentică a căii esoterice și a Sacrificiului Primordial (*ādiyāga* sau *kulayāga*), [în contextul căruia] există o practică – *caryākrama* – asociată cu ridicarea lui *Kuṇḍalinī*.

Aș fi vrut să dedic această carte lui Swāmi Lakshman Brahmacārin, care m-a susținut întotdeauna în studiul tex-

telor, sau gurului meu, Śrī Radha Mohan Lalji Adhauḷiya¹, a cărui pură eficiență mistică m-a ajutat să trăiesc fără niciun ajutor sau mijloc intermediar marea experiență a lui *Kuṇḍalinī*, dar, nefiind încurajată [de către ei] să public această lucrare – [care constituie] în ochii lor o acțiune destul de temerară –, o dedic „șarpelui profunzimilor”², care așteaptă cu răbdare, de milenii întregi, un semn de recunoștință.

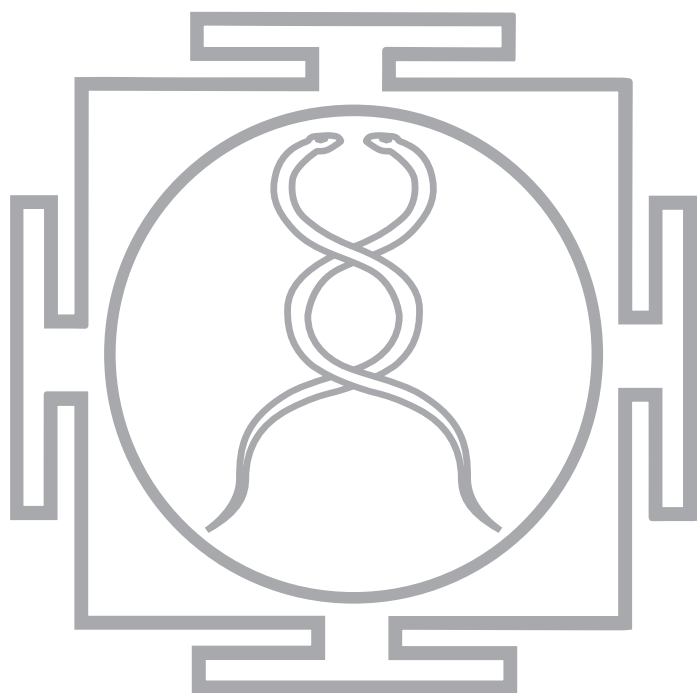
¹ Fapt puțin cunoscut, acest maestru, cunoscut și sub numele de Bhai Sahib și considerat un sfânt, face parte din linia sufi *Naqshbandiyya Mujaddidiyya* și este și maestrul unei alte practice celebre a căii sufi, Irina Tweedie, prietenă a lui Lilian Silburn. (N. red.)

² *Kuṇḍalinī* sub forma mitică a șarpelui Ahirbudhnya. *Vide supra*. (N. red.)

INTRODUCERE

KUNḌALINĪ YOGA

RITM ȘI VIBRAȚIE

Trezirea lui *Kuṇḍalinī* este, într-un anumit sens, trezirea energiei cosmice latente care sălășluiește în fiecare ființă umană și care este totodată sursa tuturor puterilor, a întregii forțe, a tuturor formelor de viață de care ființa umană este capabilă.

Yoga lui *Kuṇḍalinī* nu este o practică secundară: ea conduce la trezirea, stăpânirea și manifestarea acestei energii fundamentale. De asemenea, ea face parte dintr-un sistem energetic complet, ale cărui manifestări sunt înglobate într-un mod concret și viu de *Kuṇḍalinī*, sub diversele ei denumiri.

Ca energie conștientă, *Kuṇḍalinī* se află la originea celor două curențe care guvernează viața: *prāṇa*, energia vitală, și *vīrya*, puterea virilă într-un sens larg, prima punând accentul pe aspectul manifestat al energiei și a doua pe intensitatea sa diamantină. Acestea sunt cele două manifestări ale vitalității profunde (*ojas*), din care ele emană înainte de a se contopi într-o singură energie, de o savoare unică (*sāmarasya*), beatitudinea specifică fuziunii dintre viața instinctuală și viața interioară și mistică. Astfel, *vīrya* – puterea în acțiune – include toate formele de eficiență și animă toate aspirațiile, fie că sunt amoroase, artistice sau mistice.

Kuṇḍalinī yoga este astfel încoronarea căii energiei¹, cale superioară și completă pe care o recomandă sistemul *Kula*,

¹ În tentativa de unificare terminologică în limba română din lucrările colecției Tantra a Editurii Herald, Calea lui Śiva este numită Mijloacele Divine, Calea Energiei (Śakti) este numită Mijloacele Puterii, iar Calea individului este numită Mijloacele Individuale. (N. red.)

dar, dat fiind faptul că ține de corp, ea ține și de calea inferioară numită calea individuală¹.

Întrucât practicile tantrice urmăresc trezirea și controlul energiei *Kuṇḍalinī*, nu putem înțelege veritabila semnificație a tantrismului fără o cunoaștere reală a lui *Kuṇḍalinī*.

¹ În lucrarea sa, *Tantrāloka*, Abhinavagupta distinge trei căi principale. El consacră capitolul III Căii lui Śiva, [Mijloacelor Divine], în care tratează în esență eficiența mantrei supreme, Eul, **AHAM**, izvorâtă din fuziunea fonemelor **A** (Śiva), **HA**, energia, și **M**, ființa individuală. *Kuṇḍalinī* apare aici ca fiind energia universală și plenară (*pūrṇakuṇḍalinī*), încă nediferențiată de Śiva. Capitolul IV tratează [Mijloacele Puterii, Calea] Energiei (*śakti*), cea a discernământului și intuiției mistice, în care *kuṇḍalinī* ascendentă (*ūrdhvakūṇḍalinī*), precum și cauzele naturale (iubire, aspirație) reprezintă [instrumentele] ce favorizează această ascensiune. (Vezi a treia parte [a prezentei lucrări], cap. 2–3). Capitolul V prezintă calea individuală [Mijloacele Individuale], având ca principal instrument Acțiunea. [Aici] sunt descrise foarte detaliat diferitele aspecte ale experienței yoghinului legate de energia suflului (*prāṇakuṇḍalinī*) (vezi partea I [a prezentei lucrări], cap. 2-6).

Dansul lui Śiva

*„Când freacăți, Tu manifesti lumea întreagă”,
exclamă Utpaladeva, sărbătorind dansul lui
Śiva.*

(S. st., XIII. 15)

Śiva, esența unică a întregii existențe, este, de asemenea, Domnul Dansului (Naṭarāja). Într-una dintre numeroasele sale mâini el ține toba [*damaru*] ale cărei vibrații sonore dau naștere Universului, generând timpul și spațiul; cu alta el ține Focul Resorbției¹. Mișcarea dansului ascunde esența sa, făcând să se rotească în jurul său flăcările manifestării, în timp ce Focul Resorbției, măturând totul, o revelează; el rămâne imobil în centrul acestei duble acțiuni, focar al tuturor forțelor, mani-

¹ Focul [Resorbției] consumă egoul, căci acest dans mistic, liber și spontan, se desfășoară pe scena inimii ființei umane pe care o umple de fericire. Numeroase sculpturi indiene îl reprezintă pe Naṭarāja dansând pe un piedestal de lotus, în timp ce demonul uitării îl contemplă, întins la picioarele sale. Înconjurat de un cerc de flăcări – simbol al gloriei sale omniprezente –, Domnul Dansului, rotindu-se în jurul propriei axe, atrage în vortexul său întregul Univers. Imobilitatea axei verticale în jurul căreia se realizează mișcarea contrastează cu intensitatea gesturilor divinului dansator. Oare nu am putea să o recunoaștem pe *Kuṇḍalinī* controlată în forma Regelui Șerpilor, drept și orizontal, pe care, în unele sculpturi, Śiva îl poartă deasupra capului său?

festând, impasibil, energiile cele mai teribile, mișcările opuse ale emanației și resorbției, ocultării și grației, contracției și expansiunii.

Energia sa, marea [Mamă] Kāli, cu care el formează un tot indivizibil, propagă în întregul Univers ritmul acestui dans cosmic. Aceasta este esența lui *Kuṇḍalinī*, sursa tuturor ritmurilor vieții; ceea ce ea generează este doar ritm și niciun nivel nu-i scapă. Pentru a înțelege rolul pe care ea îl joacă în ființa umană și în Univers, trebuie să o privim din perspectiva acestui freamăt divin a cărui expresie privilegiată este și pe care ea îl reproduce în fiecare etapă.

Abhinavagupta afirmă:

Śiva, conștient, liber, având o esență transparentă, vibrează neîncetat, iar această energie supremă ajunge până la extremitățile organelor senzoriale¹; El nu este atunci decât beatitudine și, odată cu El, vibrează întregul Univers. În realitate, nu văd unde-și mai are locul acest [simplu] ecou care este transmigrația.²

Astfel, energia *Kuṇḍalinī* nu este decât vibrație – unda vibratorie a emanației, vibrația din ce în ce mai subtilă a resorbției –, o vibrație de înaltă frecvență.

Fizicienii recunosc, în prezent, importanța vibrației și rolul său fundamental ca principiu al unității, însă intenția noastră nu este să explicăm textele în lumina fizicii moderne. Tradițiile din Cașmir fac referire la vibrație mai devreme de secolul al IX-lea d.Hr.; ele îi cunosc puterea, diferitele forme și urmăresc să [ne] transmită aceasta prin intermediul unor descrieri precise și concrete. Ele vorbesc despre „tremurat” (*calattā*), despre trepidația unui pumn strâns și deschis brusc,

¹ Vezi pp. 183, 223 vârful uzat al lingurii ritualice prin care curge în foc ofranda [nectarului] ce provine din organele divinizate.

² Citat în M.M. *śl.* 8. În sanscrită p. 196, în traducere, p. 90.

despre prima undă a unei ape liniștite, despre furticături (*pīṇikā*), iar termenii care desemnează energia *Kuṇḍalinī* sunt de o asemenea bogăție, încât nu-i putem traduce respectând toate nuanțele.

Substantivele *spanda*, *spandana*, termenii generici [pentru „vibrație”], *parispanda*, „vibrația intensă și complet subtilă”, și *niḥspanda*, „totalitatea vibrațiilor din interiorul unui obiect” derivă din rădăcina *spand-*, „a vibra”, în timp ce *sphurattā* desemnează „vibrațiile luminoase”, „străfulgerarea conștiinței”, iar *nāda*, *dhvani*, desemnează „rezonanțele vibratorii”.

Toate aceste forme de vibrație cu frecvențe variabile sunt manifestările energiei *Kuṇḍalinī* în forma sa cosmică, precum și în forma sa individuală, pentru că, atunci când este trezită, ea se manifestă în corp sub forma unor puternice vibrații.

În general vibrația corespunde aspirației și entuziasmului în toate manifestările vieții: tradiția vorbește despre o „Inimă care vibrează” – *sahṛdaya*; dimpotrivă, lipsa vibrației produce inerție, precum și îndoiala care ne macină vigoarea și ne face atât ineficienți, cât și dispersați.

Ritmul

Dansul lui Śiva¹ exprimă ritmul primordial al Inimii divine, a cărei pulsație se află la originea tuturor mișcărilor Universului.

Parātrīṣikā definește Inima ca fiind Esența Sinelui, a lui Bhairava și a supremei Zeițe care este identică Lui.

¹ Dansul lui Śiva ilustrează conceptul fundamental al *śivaismului*, [conform căruia] Śiva este totodată lumină conștientă (*prakāśa*) și conștiință [reflexivă] de sine (*vimarśa*) ca vibrație a Energiei divine. Vezi *Mahārthamañjari*, Introducere, pp. 23–31.